

॥ श्री ॥

अथ श्री त्रिक्रमपंडिताचार्यसूत श्री नाबायणपंडिताचार्यरिचितः

॥ श्री मध्वरिजयः ॥

१७. त्रयोदशः सर्गः

पृथुदर्शनमुत्थितं कृतार्थं पृथिवीभृत्प्रणतिं गृहीतरंतम ।

निजशिष्यमुदेहथ सह्यमाप्तं पुरुषः कश्चिदुपाययौ कदाचित ॥ १७.१ ॥

भगवानिह नः स्वरकिंकवाणां अचिरेणाहब्रजतादनुग्रहाय ।

इति कार्याचिकीर्षयाहर्थायतं ९रां नृप इत्यभ्यधितैष तं प्रणम्य ॥ १७.२ ॥

अथ माघरतीमपास्य कार्पां ब्रजता प्रैधिततेजसा प्रतीचीम ।

परिशोधयता स्वरपादसंगात पृथिवीं प्राञ्जदिराकषेण बेजे ॥ १७.३ ॥

अशुभानपहाय मायिजुष्टान अधमाद्रीनिर गोत्रनिम्नगौघैः ।

सुजनैस्तुवसाहभिगम्यमानः पबमस्नेहतया क्रमप्रसन्नैः ॥ १७.४ ॥

सुमनःफलशोभिनोहत्र पुंसो नमयन गोभिर्बनोकहानिरोक्षान ।

अपि भंगमुपानयन्ननान दृढभारदपवानरायरीर्यः ॥ १७.५ ॥

गमनोत्सररिस्मितैर्निषेर्यो रिरिधैर्जनपदैर्जनैर्बजस्रम ।

परिसृत्वरकीर्तिर्वातिमुक्त्य पुरुषैर्दुर्बुद्धश्च गम्यमानः ॥ १७.६ ॥

अमरैर्बमवानुगैर्मुनींद्रैः अपरेष्कारिष्यैश्च सेर्यमानः ।

हविपादसरोजसंगसारो भुरने पारनपारनो निकामम ॥ १७.७ ॥

অয়মপ্রতিরাৰণঃ প্ৰমাণে পৰমানংদসুতীৰ্থসূৰিৰাজঃ ।
বিবভাৰতিৰেলমচ্চৰুপঃ সুৰসিংধোৰিৰ সংততপ্ৰৱাহ ঃ ॥ ১৩.৮ ॥

সময়েন গতৌহমহীয়াসাহসৌ বিষয়ং স্তংভপদোপসৰ্জনাখ্যম ।
মদনাধিপতেঃ সুধাম ধাম প্ৰবিৰেশাখিললোকৰংদনীয়ম ॥ ১৩.৯ ॥

ক্ষণদামিহ তাৱদূষিৰাংসং বিহিতাহৰ্মুখযোগ্যযোগমেনম ।
গমনোদ্যমলক্ষণৈৰজানন গমনায়োদ্যতমাশু শিষ্যসংঘাঃ ॥ ১৩.১০ ॥

পুৰতো বিসৃতাঃ সমাধিশুদ্ধৈ যতয়স্তত্র পটীঃ কষায়ৰেষাঃ ।
সহসোদহৰন স্ৰয়োগ্যমুদ্রায়ুতদংডাদিকধাৰণোদ্যমেন ॥ ১৩.১১ ॥

অৱধায় বিশেষকাৰিশংখপ্ৰকটাংকান সুধিয়া গতাদ্ৰ্ভাৱান ।
লসিতা তুলসীস্ৰগস্য কংঠে হৰিনিৰ্মাল্যতয়োচিতা ন্যধায়ি ॥ ১৩.১২ ॥

য়তধীৰ্গুৰুচক্ৰিমূৰ্তিপূৰ্ণং যতনিশ্ৰাসৰচা বিশোধ্য পানী ।
গুণকুংডলমংডিতং বিমানং গুণবংধং কৰচাবৃতং বভাৰ ॥ ১৩.১৩ ॥

সকমংডলুমংডলাৱলংবং স্ৰয়মেৱালঘুপুস্তকাদিভাৰম ।
য়ুৱশিষ্যগণো দধে নয়ত্নাত হি দাক্ষ্যস্য গুণোহপৰোহস্তি ॥ ১৩.১৪ ॥

অতিসংভ্ৰমতঃ পৰিভ্ৰমংতং ভৰদামানৱলোকিনং চিৰায় ।
অনুযোগপৰং মুহুঃ প্ৰমত্তং জহসুৰ্নুতনশিষ্যমত্র কেচিত ॥ ১৩.১৫ ॥

অথ তৎক্ষণঘটিতোক্ৰঘংটাঘননাদব্যপদেশতঃ পৰেণ ।
অমিতপ্রমতিঃ প্রচোদিতোহসৌ ইতি নির্যৎসু নিজেষু নির্জগাম ॥ ১৩.১৬ ॥

ধৃতমাতপরাৰণং রৰেণ্যং ব্রতিৰাজং তমুপর্যুপর্যুদাৰম ।
উদয়মিহিৰোপৰিষ্ঠপূৰ্ণদিব্রজৰাজশ্রিয়মায়য়ারভূতাম ॥ ১৩.১৭ ॥

ভুরনত্রয়ধাৰিণং মুকুংদং দধদংতঃ স দধে গুরুঃ স্রয়ং চ ।
অপি কেনচিদিত্যদো ন চিত্রং ননু স প্রাণপতিৰ্বভাৰ তং চ ॥ ১৩.১৮ ॥

য়তয়ো গৃহিণোহথ র্ণিমুখ্যাঃ শ্রুতিগাস্ত্যক্তনিষিদ্ধকাম্যভাৰাঃ ।
ইহ মূৰ্তিধৰা ইৰ স্রধৰ্মাঃ শতসংখ্যাঃ শতসংখ্যমন্ৰগচ্চন ॥ ১৩.১৯ ॥

পৰিৰাৰজনা ন মাৰ্গদুঃখং প্রয়য়ুঃ পুরুষবত্নমীক্ষমাণাঃ ।
ইতি নাদ্ভুতমস্য হি প্রয়াংতি স্মৃতিমাত্রাদ ভৱিনো ভৱাপৰ্গম ॥ ১৩.২০ ॥

মদনেশ্রবরল্লভপ্রদেশে প্রভুমায়াংতমথাভ্যপদ্যত দ্রাক ।
জয়সিংহ ইমং নৃসিংহৱৰ্যঃ শুভধীঃ স্তংভৱিশিষ্টসিংহনামা ॥ ১৩.২১ ॥

অৱতীৰ্য পুৰৈৰ ৱাহনাত স্রাদ অপি মাৰ্গাদপসায় সৈনিকান সঃ ।
সহ কৈশ্চন ভূসুৰৈৰৱাপ্তঃ ত্ৰিজগৎপূজ্যপদাংতিকে ননাম ॥ ১৩.২২ ॥

পৃথিৱীপতিনাহনুগম্যমানো বিনয়াদ ভক্তিৰসাদ্ৰমানসেন ।
অচিৰেণ স ৱিষ্ণুমংগলস্য প্রয়য়াৱায়তনোত্তমস্য পাশ্র্বম ॥ ১৩.২৩ ॥

নৰদেৱদীক্ষয়া সমেতা উভয়গ্রামজনা জনাঃ পৰে চ |
উপয়াংতমনংতমানসং তং মুহুৰৈক্ষংত কুতূহলাক্ষিমগ্নাঃ || ১৩.২৪ ||

পুৰতো মধুৰস্বনৈৰ্দন্তিঃ স্বৰ্ভূতাঃ কৰ্ণসুখা মুকুংদগাথাঃ |
ধৃতপংকজবীজচক্রচিহ্নৈঃ কৃত নৃত্তৈশ্চতুৰ্ভৈৰ্নিষেৰ্যমাণম || ১৩.২৫ ||

কলিতাংজলিনা স্ফুটানুয়াতং জনসংবাধসহেন ভূমিভৰ্ত্ৰা |
কৰুণাৰিষয়ং চিকীৰ্ষুণা স্বৰং ব্ৰজতা কিংকৰতামকৈতৱেন || ১৩.২৬ ||

ইদমিথমিতীক্ষণৈৰ্নৰাণাং অপৰিচ্ছেদ্যমহিষ্ঠধামৰূপম |
অধিকং ধৰণীমলং চিকীৰ্ষুং স্ফুটমুদ্যংতমিৰ দুনাথমন্যম || ১৩.২৭ ||

অশনৈঃ শনকৈৰিৱাহব্ৰজংতং যুৱসিংহপ্ৰৱৰপ্ৰগল্ভয়ানম |
অতিপাটলপাদপল্লৱাভ্যাং অৱনীং পাৱনতামলং নয়ংতম || ১৩.২৮ ||

নখনিৰ্জিতপদ্মৰাগৰাগং ৱৰকূৰ্মপ্ৰপদং নিগূঢ়গুল্ফম |
সুৰৱৰ্যকৰাগ্ৰসেৱ্যজংঘং দ্ৰিৱৰদোদাৰকৰোপমোৰুয়ুগ্মম || ১৩.২৯ ||

শুভশুদ্ধনিতংববিংবৰাজন্নৰকৌশেয়ৱিশেষবাহ্যৱস্ত্ৰম |
তনুকুক্ষিগলালিকেষু ৰেখাত্ৰিতয়েন প্ৰকটেন শোভমানম || ১৩.৩০ ||

মৃদুসূক্ষ্মঘনাৰুণাৱিকাচ্ছপ্ৰকটপ্ৰাৱৰণেন ভাসমানম |
অতিনূতনতিগ্ৰভানুভাসাং নিকৰেণেৰ সুৱৰ্ণসানুমংতম || ১৩.৩১ ||

পৃথুরক্ষসমুন্নতাংসভিত্তিং গুরুবৃত্তায়তহৃদ্যবাহুদংডম |
পৰমাক্ষণপাণিপল্লরাংতঃ স্ফুৰিতোধূৰ্ধ্বজলাংছনাদিমংতম || ১৩.৩২ ||

পৰিপূৰ্ণশশাংকবিংবশংকারিষয়ং প্রাক সহসাহরলোকনেন |
অকলংকতয়া পৰং ঝিঝিক্তং বদনং বিভ্রতমচ্ছঝিভ্রমাক্ষিম || ১৩.৩৩ ||

অতিসুন্দৰমংদহাসৰাজন্নরকুংদাভৰদং শুভাক্ষণোষ্ঠম |
কমলায়তলোচনারলোকৈঃ অপি লোকান সকলান প্রহর্ষয়ংতম || ১৩.৩৪ ||

অতিভাসুৰকর্ণভাসিতশ্রীতুলসীগুচ্ছমতুচ্ছকাংতিগংডম |
ভূৰনত্রয়ভূত্যভূতিদানে চতুৰভ্রবঝিভ্রমং সুমৌলিম || ১৩.৩৫ ||

সকলারয়রান স্ফুটং মিমানাঃ প্রতিমালক্ষণলক্ষণায় লক্ষ্যম |
চতুৰা ঝিধুয়দীয়গাত্রং স সুলক্ষ্মেত্যধুনা নিগদ্যতে নো || ১৩.৩৬ ||

অতিলোলদৃশাং সমীক্ষিতুং স্রং জনসংবাধভয়েন দূৰভাজাম |
সমদর্শয়দূধূর্মোৰসোহসৌ দয়ৈরোকুজনৌঘমধ্যগোহপি || ১৩.৩৭ ||

সরিকাসদৃশাং কৃতাংজলীনাং জনতানাং পৰমাদৰান্নতানাম |
বলয়েন বৃতঃ প্রিয়ং মুৰাৰেঃ প্রঝিৰেশাহয়তনং প্রবর্হবোধঃ || ১৩.৩৮ ||

ঝিঝিধপ্রভুমধ্যসন্নিষণ্ণো নবদেবেন সমং স গূতদেবঃ |
ঝিবভারুডুৰাডিৰোডুমধ্যে সহ মহ্যাস্তনয়েন পূৰ্ণবিংবঃ || ১৩.৩৯ ||

অরদত স কথাং বথাংগপাণেঃ ভগরান ভাগরতে ভরাপ হংত্রীম |
অনুকুলগুণস্বরবাদিভাজা নিজশিষ্যপ্ররবেণ রাচ্যমানে || ১৩.৪০ ||

কখনং তদুদারধৈর্যসাৰং মধুৰং পুঙ্কলভাররত প্রসন্নম |
বিদুষোহবিদুষোহপি শৃংগ্ৰতোহলং ব্যধিতাহনংদৰসাংবুধৌ নিমগ্নান || ১৩.৪১ ||

গমনাসনসংকথাদিলীলাঃ স্মৃতিমাত্রেণ ভরাপরর্গদাত্রীঃ |
কথমপ্যমবাঃ প্রপংচয়েযুঃ ননু মধ্বস্য ন মাদৃশোহল্লবোধাঃ || ১৩.৪২ ||

সুতপঃকরিতাদিসদগুণানাং লিকুচানাং কুলজোহংগিবোন্‌রয়ানাম |
অভরদ গুহনামকো বিপশ্চিত করিরয়োহখিলরাদিরংদনীয়ঃ || ১৩.৪৩ ||

দয়িতাহস্য সতী গুণানুরূপা বিধিরীর্যেণ মুহুর্মৃতপ্রজাহপি |
অভজদ্ভুরনপ্রভূ হরীশৌ সুতকামা রসুদেরসুনুভক্তা || ১৩.৪৪ ||

পৰমেশ্বরবয়োঃ প্রসাদযোগাত সুতবত্নং তদসূত সৃষিপত্নী |
পৰিষৎপদপট্টনেষু নাৰ্যো বিবিদে যস্য সমঃ পৰীক্ষকাট্র্যেঃ || ১৩.৪৫ ||

রদনেংদুমরেক্ষ্য নংদনস্য স্বরকুলোত্তাৰণদক্ষলক্ষণস্য |
কৃতকৃত্যতয়া ক্রিয়াঃ প্রকুর্ন করিবাখ্যাদুচিতাং ত্রিরিক্রমাখ্যাম || ১৩.৪৬ ||

কলভাষণ এর সৃষিপোতঃ করিৰাসীদনরদ্যপদ্যরাদী |
অরভাতি ননু প্রভাপ্রভারী ভগরান বালতৰোহপি তিগ্নভানুঃ || ১৩.৪৭ ||

সকলাংগযুতারভাতশাখঃ সময়ে প্রাপ্ত উদাৰপক্ষিসেৰ্যঃ |
স সসৰ্জ সদধ্ৰুগোপকৃত্যৈ লিকুচঃ কাৰ্য্যফলং বসাত্ৰিৰামম || ১৩.৪৮ ||

প্ৰতিপাদিতমাঅনা যথার্থং পৃথুমায়াসময়স্য দুৰ্ঘটংৰম |
স্ৰুগুৰৌ পৰিহৰ্তুমক্ষমেহপি শ্ৰুতৰাংস্তং স বয়স্যবোধিতোহলম || ১৩.৪৯ ||

ভগৱত্যাৰুদিতৈ সগোৱিলাসে ৰতুভাৰং ত্যজতি ত্ৰিৱিক্ৰমাথ্যে |
অপি ভানুপুৰস্ৰবাঃ সমস্তাঃ প্ৰয়য়ুঃ কীটমণিপ্ৰভংৰমাষু || ১৩.৫০ ||

অতিদক্ষমতিং সপাদলক্ষে সময়ে মায়িজনস্য যুক্তিশূৰম |
মহিতং হি মহীতলে মহিমা জনকো নংদনমৱৰীদুপাংশু || ১৩.৫১ ||

শৃণু ৱাচমিমাং ৱিচাৰিতাৰ্থাং ন কলৌ নিৰ্গুণভাৱনা সুখায় |
ইতি গৌণৱিমুক্তয়ে গুণাত্যং ভজ দেৱং ৱসুদেৱসূনুমেৱ || ১৩.৫২ ||

ইতি তাতৰচো নিশম্য কিংচিত তৰলাঅহপি ৱিচাৰ্য শাস্ত্ৰসাৰম |
পৰমেৱ স পাৰমাৰুৰক্ষুঃ ৱিগুণোহপাস্তিমুপাশ্ৰুণোত পৰেভ্যঃ || ১৩.৫৩ ||

নিজধৰ্মৰতো গৃহিপ্ৰবৰ্হঃ কলিকালাকুলিতাংতৰোহপি হংত |
নিতৰাং নিষিতাঅনা নিসৰ্গাত স্ফুটমালোচয়দিত্যসৌ কদাচিত || ১৩.৫৪ ||

ৰচিতং ননু সূত্ৰমত্ৰ মানং ৱিদুষা সত্যৱতীসুতেন সাক্ষাত |
অপৰস্পৰসংগতানি ভাষ্যাণ্যপি সৰ্ৱাণি ন মানতাং ব্ৰজেয়ুঃ || ১৩.৫৫ ||

যদি তেষু নিৰাগ্ৰহাংতৰাঃ স্মঃ সুঘটং নোপলভামহে হি কিংচিত |
ন তথাহপি পৰংপৰোপয়াতং ন পঠামঃ প্ৰণয়েন শাংকৰীয়ম || ১৩.৫৬ ||

ঘটনোপনিষৎসু নাল্লবুদ্ধেঃ সুঘটেত্যভ্যুপগম্য চিংতয়ামঃ |
ন ঝিমুক্তিমুপৈতি কোহপি মুক্ংরা সময়োক্তামিহ যামিমামুপাস্তিম || ১৩.৫৭ ||

ৱিততঃ সুখসচ্চিদদ্ৰয়াত্মা সমুপাস্যো ৱিহিতো হি তত্ত্ৱৱিদ্ভিঃ |
স চ নারয়রী নিৰূপ্যতে চেদ দ্যুতিমাত্রং চ ন হীত্যদো বহস্যম || ১৩.৫৮ ||

যদি চেদৃগুপাস্যতেহস্য রূপং তিমিৰৎৱন ৱিভাতি পাৰিশেষ্যাৎ |
ফলমপ্যথ মুক্তিৰীদৃশী স্যাৎ ইতি নো নৈৱ ধিনোত্যুপাস্তিৰেষা || ১৩.৫৯ ||

অথ ৱেদপুৰাণভাৰতানি স্ৱয়মালোচ্য যথারবোধমত্র |
গুণৱংতমুপাস্মহে মুকুংদং স্মৃতিধৰ্মান স্ফুটমাচৰংত এৱ |১৩.৬০ ||

অৱধায় যদেতিকায়মায়ঃ স ৱিৱেকাদুপচক্ৰমে ৱিধাতুম|
পৰিপূৰ্ণমতেৰ্জগৎসু কীৰ্তিঃ পৰিপূৰ্ণামশৃগোত তদা ৱিশুদ্ধাম || ১৩.৬১ ||

ৱিহিনস্তি হি নো জনোহতিৱাগ্মী সময়ং কোহপি পৰংপৰোপয়াতম |
ক্ষিপ তং ৱমুদাৰয়ুক্তিশূৰো ন পৰে তত্র সমৰ্থতাং ব্ৰজেয়ুঃ || ১৩.৬২ ||

তৱ ৱেদনদীৰ্ণিগাহ্য ভূয়ঃ সময়াংভোধিষু কুৰ্বতো ৱিহাৰম |
নৱকাৰ্য্যসপ্ৰিয়স্য ৱাদিদ্ৰিৱদেংদ্র প্ৰতিৱাৰণো ন জজ্ঞে || ১৩.৬৩ ||

উপয়াহি যশঃ শশাংকগৌৰং নিজমুখস্য ভয়ং নিৰাকুৰু ৎরম ।
অধুনা ঝিধিনোপপাদিতং তং প্রতিবাদিপ্রতিৰাৰণং নিৰায় ॥ ১৩.৬৪ ॥

ইতি মায়িজনেন তত্রতত্র স্ৰজনৎৱন স তারদথ্যমানঃ ।
অনুকুলৰচা মহিষ্ঠমানো মনসা সংশয়মাপ সংশয়চ্ছিত ॥ ১৩.৬৫ ॥

শিতমধ্ৰৱচঃ সৃণিপ্রয়োক্তুন পুৰুষানেষ ঝিষাদয়ন কৰীভঃ ।
ঝিঝিধোত্তৰধূলিপাতনেন প্রতিঘেনাধিকমংঘয়াংচকাৰ ॥ ১৩.৬৬ ॥

ক্ষণদাসু ঝিচক্ষণঃ স ঝীক্ষ্য প্রচুৰপ্রজ্ঞমনোজ্ঞশাস্ত্রসাবম ।
অপৰাঝিদিভঃ প্রসাদগৰ্ভং ঝিদধে ঝিস্ময়মাংতৰং মহাংতম ॥ ১৩.৬৭ ॥

ঝিদিভৱান ঝ্যৱহত্য সুদৰ্শনং বহলবোধমৰেক্ষ্য স নিশ্চয়াত ।
অপি ন তস্য মতং সহসাহহদদে ননু ঝিমৃশ্য কৃতী কুৰুতেহখিলম ॥ ১৩.৬৮ ॥

তং ঝিশ্ণুমংগলগতং বহলপ্রবোধং প্রাপ্যাভ্যৱংদত তদাহয়ুগঝিক্রমায়ঃ ।
আনংদদং স চতুৰাননহাসলক্ষ্ম্যা তত্ত্বং প্রৱেত্তুমমৰেংদ্র ইৱাস্তয়োনিম ॥
১৩.৬৯ ॥

॥ ইতি শ্ৰীমৎকৱিকুলতিলক ত্ৰিঝিক্রমপংডিভাচাৰ্যসুত
শ্ৰীনাৰায়ণপংডিভাচাৰ্যঝিৰিচিতে শ্ৰীমধ্ৰঝিজয়ে
আনংদাংকিতে ত্ৰয়োদশঃ সৰ্গঃ ॥